

VÝZNAM A OCHRANA STROMŮ (NEJEN) NA TIŠNOVSKU

Výběr textů

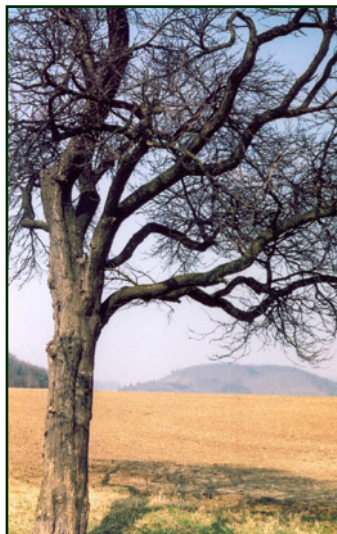
„Potkáš-li starý strom, smekni“

malíř Jaroslav Turek, 1968

Toto pdf bylo vytvořeno z internetových článků
spolku Za sebevědomé Tišnovsko.

Potřebujeme stromy?

Stromy jsou samozřejmou součástí našeho života. Míjíme je cestou na nákup, do práce, na úřad. Mnohdy je ani nevnímáme, neuvědomujeme si, že byly na světě dávno před námi – že díky nim můžeme dýchat. Stoletý buk vydá za jednu hodinu tolik kyslíku, že by stačil třem lidem na celý den¹. A co teprve celý les! Biologové o lesech říkají, že jsou zelené plíce naší planety.

Civilizace je však neoddělitelně spjata s mýcením lesů, lidská města a osady rostly na jejich úkor. Zatímco ještě v 10. století byla Evropa pokryta z 90 % lesy, v roce 2005 to bylo 35 %². Naši předkové však sázeli stromy ve městech, v krajině, v zahradách. Věděli dobře, že stromy zachycují velké množství prachu, snižují hluk, zpevňují půdu a pomáhají regulovat vlhkost vzduchu a teplotu okolní krajiny. Přítomnost zelených stromů uklidňuje a dodává sílu. Navíc, ovocné stromy rozeseté po krajině vždy pomáhaly zajistit dostatek obživy. **Vážíme si i my hodnoty stromů?**

Stromy a místní názvy

Mnohé místní názvy a jména obcí vznikly podle stromů, které tam kdysi rostly. Například názvy vesnic – Tisová, Buková, Dub, Bříza, Lípa, Jablonné, Dubí, Klenice (javor klen), Bříšťany (staré označení jilmu – břest) jsou časté a vypovídají o dřívějších přírodních poměrech okolí.

1 Holubová, Drahomíra: Tajemství stromů, PDF MU: <https://educoland.muni.cz>

2 https://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/lucc/wp-content/uploads/2017/06/bicik_2010.pdf

Stromy u mezí, cest a sakrálních staveb

Krajina na území našeho státu byla od středověku pestrá účelovou mozaikou danou jejím využitím a strukturou osídlení. S většinou architektonických prvků je od začátku spojena i dřevinná vegetace, která charakter staveb účelově dotváří (cesty, meze) anebo esteticky doplňuje a zvýrazňuje

(sakrální a hospodářské stavby). Není důležité, jedná-li se o cílovou výsadbu, nebo spontánní nálet. V minulosti všechny krajinné detaily (meze, remízky, úvozové cesty, aleje, solitérní stromy, Boží muka, studánky apod.) nebyly jen estetické, ale i funkční prvky.

Dříve byly jednotlivé části krajiny členěny a jejich hranice tvořeny cestami, ploty, tarasy či mezemi. Tyto prvky měly také významnou protierozní úlohu a užitkovou funkci (často na nich, nebo podél nich rostly ovocné dřeviny). Zejména meze byly útočištěm typické polní květeny a fauny.

Drobné sakrální stavby patří k naší krajině, ať už se jedná o různé kříže, obrázky na stromech, památné kameny, sloupky, boží muka a nebo zvonice a kapličky na okrajích vesnic, nebo na křižovatkách cest. Tyto stavby jsou často doprovázeny stromy. Zelen u těchto staveb vychází zpravidla z jejich charakteru a velikosti a má za cíl zdůraznit jejich dominanci v krajině. U drobných staveb jsou většinou dva, někdy i čtyři stromy či vzrostlé keře, které stavbu rámuje. U kaplí a kostelíků mají výsadby často charakter stromořadí nebo i určité parkové úpravy. Nejčastěji a nejvhodněji užitými dřevinami jsou lípa, javor nebo jeřáb, mýty i habr, buk.

Jak můžeme stromy chránit?

V naší zemi můžeme ocenit významné stromy mj. tím, že je necháme prohlásit za památné. Podnět k této ochraně může dát kdokoli na příslušný pověřený obecní úřad. Je-li návrh schválen a strom vyhlášen za památný, chrání ho zákon.

Prohlášení stromu za památný se posuzuje z několika hledisek. Mezi ně patří zdravotní stav, životaschopnost a ohroženost v daných podmínkách. Památnými stromy mohou být ty, o kterých se píše v kronice a jsou spojovány s významnou událostí nebo osobou. Vhodnými kandidáty jsou také dřeviny, které se dožívají desítek i stovek let, jsou vzrostlé a obdivuhodné a lidé si s nimi připomínají minulý charakter krajiny, svou vlastní minulost, své osudy.

Také mladé stromy mohou být památné. V naší době se často vysazuje strom u příležitosti nějakého jubilea, začátku stavby, na oslavu Dne stromů apod. Památné stromy se rozdělují do kategorií podle stáří na kmetského věku (nad 400 let), zralého věku a čekatele (mladší 200 let).

Památné stromy jsou chráněny podle zákona č.114/92 Sb., na jehož základě se vydává souhlas s činností v ochranném pásu památných stromů (různé stavební práce, úpravy terénu, apod.), souhlas s jejich ošetřováním (ořezávání větví, úprava koruny, apod.) a povolování výjimek ze zákazů. Vlastníci stromů mají povinnost o ně pečovat a na tuto

pěči mohou požádat o dotaci. Záležitosti k ochraně památných stromů má v kompetenci příslušný pověřený obecní úřad.

K 5. 2. 2025 bylo v České republice evidováno 4 311 solitérních stromů, 239 alejí a 940 skupin památných stromů.³

Na mapách naleznete památné stromy označené červeným kroužkem o průměru 3 mm. Ochranná označení typu „významný strom“, „strom chráněný státem“ z období před rokem 1992 jsou dle současných zákonů neplatná.

Léčení starých stromů

Mnoho významných stromů je postiženo projevy stáří nebo nepříznivými vlivy. Často mají duté kmeny, chybějí jim větve, nebo naopak hrozí jejich odlomení silným větrem nebo vlastní vahou. Proto je nutné stromy odborně ošetřovat. Vykotlané dutiny se čistí a konzervují, stavějí se nad nimi stříšky, zajišťují se ocelovými lany nebo sponami.

3 <https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/sumarizace/index.php?frame>

Výsadba nových stromů

Obecně se stromy sází buď na jaře před začátkem vegetační sezóny (časné jaro) a nebo na podzim (druhá polovina září–říjen, kdy rostliny již ukončují vegetativní vzrůst). Na podzim je možné sázet i prostokořenné sazenice, které jsou levnější. Stromy mají přes zimu čas pořádně zakořenit a sít se s prostředím, také nejsou ohroženy případným suchem.

Před výsadbou je prospěšné zjistit místní klimatické, půdní a vláhové podmínky a podle toho vybrat vhodný druh, případně odrůdu dřeviny. Dále se vyplatí provést ošetření kořenů ničícími zárodky hub škodlivých rostlin. Mezi nákupem a výsadbou je nezbytné sazenice umístit do vlhké rašeliny, nebo pilin a přikrýt jutou nebo prodyšnou folií a případně i zalévat.

Jáma pro sázení by měla být alespoň o třetinu větší než je kořenový systém. Závisí to i na kvalitě půdy. Zejména na chudších půdách či navážkách je dobré zajistit dřevinám dostatečné množství

živin dodáním kvalitního substrátu kolem kořenů (např. uleželý kompost). Ten je dobrý přidat v každém případě v malém množství na dno jámy. Před výsadbou se do jámy umístí kůl pro oporu dřeviny. Přidá se také dostatečné množství vody (několik litrů). Dřeviny by se měly sázet tak hluboko, jak rostly ve školce. Řez stromků se provádí na jaře.

Nezapomeňme, že pro zachování charakteru naší krajiny Tišnovska je nutné vysazovat mladé stromy. Jen tak budeme mít záruku, že i další generace se budou moci obdivovat stromy, procházet se nebo projíždět na kole podél alejí, jako my dnes!

Za památné stromy by se měly vyhlášovat i mladé nebo relativně mladé stromy, aby se jim poskytla ochrana a možnost dožít se vysokého věku.

Jak chránit stromy v Tišnově?

Nejen památné, ale všechny vysazené stromy v našem městě vyžadují pozornost. Víte-li o nějakém stromě, který by si zasloužil ochranu a měl by být vyhlášen za památný, kontaktujte pracovníky odboru životního prostředí, Městský úřad Tišnov, Radniční 14, 666 19 Tišnov. Aktuální kontakty naleznete na www.tisnov.cz.

Veškeré řezy stromů a keřů, kácení a výsadby na pozemcích v majetku města Tišnov provádí pouze vlastník, tedy město Tišnov. Případné návrhy kácení, řezů a výsadeb je tedy nutno sdělit pracovníkům oddělení komunálních služeb, odbor správy majetku a investic, město Tišnov, nám. Míru 111, 666 19 Tišnov, udrzba@tisnov.cz. Aktuální kontakty na příslušné pracovníky opět naleznete na www.tisnov.cz.

Obnova ovocného sadu na Sychráku

Nedílnou součástí Tišnova jsou aleje a sady ovocných stromů.

Lokalita Sychrák leží na rozhraní vilové části města a panelového sídliště pod horou Klucanina. Částečně je tvořena extenzivním ovocným sadem. Lidé sem chodí na procházky, tráví svůj volný čas, v zimě se zde na louce sousedící s prostorem sadu sáňkuje, popř. i lyžuje. Také zde vede cesta na rozhlednu na vrchol Klucaniny.

Pozemek je v majetku města Tišnova a v územním plánu se s touto lokalitou počítá jako s městskou zelení.

V roce 2001 došlo k prohlášení lokality za významný krajinný prvek (VKP) s cílem zachovat současný charakter lokality, tedy louky s výskytem zajímavých a chráněných rostlin a s ovocnými dřevinami. Rozloha celého VKP je 2,5 ha a rozkládá se v nadmořské výšce 280–310–335 m n.m. V popisu VKP je uvedeno, že se jedná o úpatní svahy Klucaniny západní až jihozápadní expozice a spodní část svahového žlebu s travobylinnými lody se zbytky starého ovocného sadu (třešně, višně, švestky) s druhově bohatými teplomilnými společenstvy. Do severního okraje VKP zasahuje borový lesík (*Pinus sylvestris*). Počítá se s pravidelným kosením a s případnou obnovou využití jako extenzivního sadu.

V letech 2003–2007 se spolek Za sebevědomé Tišnovsko ve spolupráci s Městským úřadem Tišnov a místními školami věnoval obnově sadu prostřednictvím výsadby nových stromů.